

Izstop iz deželnega zbora.

Zadnjič smo na tem mestu priobčili izjavo naših vrlih gospodov deželnih poslancev do svojih volilcev. Ali zdi se nam potrebno, da tudi dobesedno objavimo ono izjavo, s katero so naši poslanci v deželnem zboru naznanili svoj izstop. Naj iz te izjave volilec in sploh vsi štajarski Slovenci vidijo, kako previdno in možato so postopali naši deželni zastopniki. Naj pa se ta izjava hrani za pozne rodove, ki se bodo čudom čudili, kako so se l. 1895. štajarski Slovenci proglasili v dež. zboru brezpravnim, da-si že blizu 28 let imamo v Avstriji državne osnovne postavbe, zlasti § 19 onih postav. In kakor mi sedaj, tako bodo tudi naši potomci rekali: Slava tem dičnim poslancem slovenskega Štajarja!

Izjava, katero je začetkom seje dne 8. febr. t. l. prebral v deželnem zboru gospod dr. Radaj v imenu slov. poslancev, glasi se tako-le:

Uvažuje, da ima predlog, kateri je deželnozborna večina stavila koncem seje štajarskega deželnega zbora dne 7. februarja t. l., namen, preprečiti ustanovitev učnega zavoda za slovensko prebivalstvo na Štajarskem, da-si se ima ustanoviti na državne in ne deželne stroške in da-si bi se s tem nemškimi sodeželanom nič ne vzelo;

uvažuje nadalje, da se s tem predlogom protestuje principijelno sploh zoper vsakeršno napravo, s katero bi se ugodilo kulturnim potrebam slovenskega prebivalstva in zadostilo pedagogskim ozirom, in da torej predlog nasprotuje državnim osnovnim zakonom;

uvažuje, da se prizadevanje slovenskega prebivalstva, dobiti učni zavod, na žaljiv način predstavlja zgolj kot agitacijsko sredstvo in se Slovenci v narodnem oziru sploh proglašajo za povsem brezpravne;

uvažuje, da je predlog podpisala cela nemškoliberalna deželnozborna večina, na čelu jej gospod deželni glavar, ki je vendar imenovan za celo štajarsko deželo in ne samo za nje nemški del, in se torej v tem predlogu izražena narodna preširnost, nestrpnost in sovražstvo proti Slovincem manifestuje (kaže) kot mišljenje deželnozbornske večine;

uvažuje konečno, da je upoštevanje katerih koli še tako opravičenih narodnih zahtev Slovencev v tem dež. zboru povsem izključeno;

smatramo zastopniki slovenskega prebivalstva vsako nadaljnjo udeležbo pri razpravah tega dež. zbora za neplodno in brezuspešno in nezdržljivo s častjo slovenskega naroda, ter izjavljamo zategadelj, da ne moremo več sodelovati v dež. zboru.

V Gradcu, 8. februarja 1895.

Dr. Ivan Dečko, Jerman, dr. Fran Jurtela, dr. I. E. Lipold, dr. Fran Radaj, Robič, dr. Jos. Sernee, Vošnjak.

Shod katol. političnega društva na Slatini.

Shod katoliško-političnega društva na Slatini dne 17. svečana je bil izredno dobro obiskovan. Deželni poslanec g. dr. Fr. Jurtela poročal je o žalostnem sedanjem političnem položaju ter opravičeval svoj in svojih gg. tovarišev izhod iz dež. zbornice. Iz njegovega govora smo na lastno žalost sprevideli, da nam liberalni in nacionalni Nemci na Štajarskem niso pravični in tudi pravični biti nočejo, ker smo jim na potu. Kaj pa da, da se jim uresniči njih velikonemška, protiavtarijska misel, da si pridobé pot do Adrije, morajo nas ponemčiti! Od tod gorostasne krivice, katere moramo trpeti od njih v narodnem in kulturnem obziru. Naš narodni program je bil do zdaj tako skromen, le drobtinice

hočemo raz bogato obloženo mizo, katero zasedajo drugi avstrijski narodi, pa tudi te se nam kratijo.

Ne ostaja nam drugega, kakor z vso odločnostjo zanaprej stopiti v boj zoper nemško liberalno in nacionalno stranko ter z vso odločnostjo zahtevati narodno ravnopravnost na podlagi temeljnih avstrijskih zakonov. Povzeti moramo zopet stari slovenski program in zahtevati po tem programu pred vsem ravnopravnost ljudske šole na podlagi materinega jezika. Tudi obrtne šole morajo biti slovenske, kakor tudi srednje, in zadnje v vseh razredih tako urejene, da se bo naši mladini mogoče popolnoma priučiti obeh deželnih jezikov.

Pri vseh uradih zahtevamo ravnopravnost in uradovanje v materinem jeziku. Administrativno naj se Štajarsko razdeli po vzgledu Tirolskega in Češkega. Mi ne želimo raztrgati štajarske dežele, ampak v okviru sedanje štajarske kronovine hočemo, da se osnujejo posebni administrativni odseki in odbori za Spodnje-Štajarsko. Da se pa ta program kedaj izvede, k temu treba, da smo edini. —

Vse točke narodnega programa so se odobravalce, g. dež. poslancu dr. Fr. Jurteli in njegovim gg. tovarišem se je izreklo popolno zaupanje in z navdušenjem sprejela se je sledeča resolucija:

»Slovenski volilec, zbrani na shodu katoliškega političnega društva pri Sv. Križu pri Slatini, upiraje se na današnje poročilo svojega poslanca g. dr. Fr. Jurtela in oklic vseh slovenskih poslancev štajarskih dt. Gradec 8. febr. 1895 odobravajo popolnoma izstop teh poslancev iz deželnega zbora; izjavljajo, da je bil to edino primeren odgovor na provokatorično, ves slovenski narod žaleče postopanje nemško-nacionalne liberalne večine deželnega zbora; pričakujejo, da slovenski poslanci ne odnehajo, marveč da nadaljujejo z vsemi šilami in vso odločnostjo borbo za enakopravnost in jednako veljavnost Slovencev, ter slovesno obljubijo, da jih bodo povsod in vselej neomahljivo podpirali po geslu: vse za vero, dom, cesarja!«

Cerkvene zadeve.

Prelat Fran Kosar.

(Dalje.)

Umestno se nam zdi, da tukaj omenimo Kosarjevo »Dogodivščino sv. vere«, tiskano v »Ponovilu za nedeljske šole«. ¹⁾ Ta zgodovina se je učila po vseh slovenskih nedeljskih šolah kakih dvanajst let, in bi po volji pisateljevi naj utrjevala v srcih slovenske mladeži versko prepričanje, »da je namreč izmed vseh vér prava le ena edina, v katerej smo mi tako srečni, rojeni biti in živeti, katero je Jezus Kristus iz nebes prinesel in jo sv. katoliška cerkev uči«.

Bistro oko špirituala Kosarja je tudi zapazilo precej vsako nevarnost, v kateri bi vera rojakov utegnila škodo trpeti. Ko je l. 1848. v Avstriji liberalizem po težkem porodu zagledal luč sveta, in ko se je za časa »mestjanskega« ministerstva vspel celo na vladni stol, pretila je pač marsikatera nevarnost Kristusovi cerkvi in torej tudi slovenskim njenim vernim otrokom. Glavni namen liberalizma bil je namreč vedno in bo: razkristjaniti države ter tako spodnašati trdna tla pravstvenemu in socialnemu redu. In ko je liberalizem postal možat in je roditi začel, porodil je brezversko šolo in svoboden tisk, in je potem posegel v svetišče krščanske družine

¹⁾ V Beču 1854. Troškom c. kr. administracije za razprodaje šolskih knjig, v Janezevih ulicah.

ter jel skruniti zakrament sv. zakona, češ, zakon je posvetna zadeva — Kristus in cerkev nimata tu nič opraviti.

Otroci — paglavci — bili so svojemu očetu povsem podobni. Kosar jih takoj spozna in začne slovensko ljudstvo svariti pred to zalego. »Kam pa zvodi omika, — tako govori o brezverski soli — ki tega temelja (sv. vere) pogrešuje ali ga zametava? Omika brez vere stori človeka ošabnega, da se šopiri z zakladom vednostij svojih, in nobene veljavnosti nad seboj priznati noče. Tega se prepričamo, ako šole in marsikateri ljudi tako imenovanih omikanih stanov pregledujemo. Ako se v šolah izobraženje v drugih predmetih pridno obdeluje, verna zavest pa z enako skrbljivostjo ne ostri, se prigradi, da dijaki od leta do leta manj verujejo in brez vere šolo zapustijo.«¹⁾

Kosar pripoznava dobroto in imenitnost svobodnega tiska, ako pošteni ljudje prijemajo za pero in če so pisatelji verni kristjani. »Blagor narodu, kateri ima pisatelje, ki mu pripravljajo zdravo dušno hrano. Oni ga vodijo po prijetni stezi časnega blagostanja v šolo večnega zveličanja . . . Podoben je svobodni tisk velikemu trgu, na katerem se vsi narodi zemlje shajajo, da občujejo in zamenjujejo med seboj zaklade svojega uma . . . Verba volant, littera scripta manent, to je: Izkadi se beseda, zapisana črka pa ostane . . . Tvoja roka bo že zdavnaj v grobu trohnela, in rod, za katerega si pisal, bo poleg tebe počival na gomilah, ali tvoji spisi bodo še živeli. Stoletja in stoletja bodo v vrtincu časa že potonila, ali tvoje spise bodo še pozni potomci brali . . .«

Spiritual Kosar pa tudi že sluti presilno nevarnost in gleda od daleč neizmerno škodo, katero utegne napraviti svobodni tisk v vernem narodu, »ako postane orožje laži in zmote, krivice in strasti in se zniža v službo mesene pohlepnosti. Zakaj kakor železo, ki se dotika magneta, postane samo magnetično: tako slo-pita tudi bralec in pisatelj v duhovno dotiko, in skoraj ne da bi se zavedal, se bralec navzame vsega mišljenja in čutenja pisateljevega. Pohujšljive knjige so zares dušna kuga za narode in države«.

Zdaj nas mika, tu vse posneti, kar je je pokojnik o tej kugi zapisal v svoji knjižici »Svobodni tisk«. Če pa tega ne moremo storiti, navedemo vsaj to, kar Kosar o sprideni beletristiki piše. »Ako beletristika to pot nastopi in brez ozira na deset božjih zapovedij v slikah, pesmih, pripovedih, igrah vedno ljudem vse to podaja, karkoli njih počutljivo poželenje mika in najdivjeje mesene strasti budi, pogreznejo se ljudje v najostudnejšo mehkužnost. Mladost se ostrupi, zakon se oskrinja, raztrgajo se najsvetejše vezi družinskega življenja; nedolžnost ne najde zavetja več, poštenost in zvestoba, ki brez zatajevanja mogoča ni, postane neumnost, kajti neizmerno gnanje po vedno novih užitkih in veselicah, bodi si po poti pravice ali krivice, postane geslo takega mehkužnega naroda. Taki pohlepni in sladoželjni ljudje so vselej in z vsem nezadovoljni, in vsako uro pripravljani za vsako hudobijo, za vsak prevrat, za vsako prekucijo, ako se jim le pena sladkosti obljudi. Ko je začelo mehkužno rimsko ljudstvo kričati: Panem und Circenses, to je: kruha in veselice — ugasnila je zvezda slave starodavnega Rima; zakaj mehkužno ljudstvo ni več sposobno za slavne čine. . . .«

Bogu bodi potoženo, da se s tako smrdljivo hrano zalaga že tudi naše deviško, slovensko slovstvo! »Rimski katolik« namreč pravi: »Zares, krasna literatura se nam obeta od mladih radikalcev, ako smemo na pri-

hodnost sklepati iz dosedanjih umotvorov, s katerimi so nekateri »napredni« akademiki obogatili slovstvo . . . Pero nam odreka, da bi prebrskovali tako blato!«²⁾

»Ne podpirajmo — tako opominja Kosar — ne s peresom, ne z denarjem takih časnikov in knjig, ki so našemu katoliškemu prepričanju nasprotni. Neumen je, kdor tatom vetrihe kupuje, in roparjem nastavlja lestvice, da mu ložej kradejo in ga oropajo in nikakor ni usmiljenja vreden, ako se mu je škoda zgodila: še bolj nespametni bi bili mi, ako bi sovražnikom vere in države denar pošiljali, ter njim tako orodje kupovali, s katerim hram naše časne in večne sreče podreti hočejo«.

Gospodarske stvari.

Posojilnica na Vranskem

imela je leta 1894. prometa 139.545 gld. 88 kr. Pristopilo je leta 1894. novih zadrušnikov 74, kateri so vplačali deležev 870 gld., izstopilo pa 22 zadrušnikov in so vzdignili deležev 310 gld., tedaj je pristopilo več zadrušnikov 38, in vplačalo več deležev za 560 gld. Leta 1893. je bilo 326 zadrušnikov, kateri so imeli v deležih 3980 gld., koncem leta 1894 je bilo tedaj zadrušnikov 364, kateri imajo vplačanih deležev 4540 gld. Hranilnih vlog vložilo se je 1894. leta 39.720 gld. 61 kr., vzdignilo pa 31.550 gld. 49 kr., tedaj več vložilo 8170 gld. 12 kr. Stanje hranilnih vlog koncem leta 1893. je bilo 83.762 gld. 17 kr., kapitalizovane obresti od hranilnih vlog leta 1894. znašajo 3397 gld. 68 kr., tedaj je stanje hranilnih vlog koncem 1894. leta 95.329 gld. 97 kr. — Posojil se je leta 1894. izplačalo 117 zadrušnikom 27.458 gld., vrnilo pa 14.300 gld. 60 kr., tedaj več posodilo 13.157 gld. 40 kr. Stanje posojil koncem leta 1893. je bilo 79.713 gld. 86 kr., tedaj je stanje posojil koncem 1894. leta 92.871 gld. 26 kr. — Čisti dobiček leta 1894. znaša 1459 gld. 12 kr., in se pridene k posebni rezervi in je stanje rezervnega zaklada koncem 1894. leta 5146 gld. 93 kr. Načelstvo.

Posojilnica v Makolah objavlja ravnokar svoj računski sklep za najstjeto upravno leto 1894. Ob koncu pr. l. štela je zadrušnikov 1275, danih posojil 185.815 gld. 68 kr., hranilnih vlog 236.699 gld. 39 kr. Prihrajene zadrušne zaloge (splošna in posebna) narasle so s početkom t. l. na 11.828 gld. 64 kr. — Ako pomislimo, da v Makolah ni nikakšnega urada, ni sodišča, ni notarja, ni odvetnika, in da je ta tržišč za dobro uro od železnice odstranjen, mora vsak priznati, da spričujejo naštetni podatki nepričakovano vesel uspeh! To je »kasa za ubožce«, pravijo ljudje, in prihajajo iz peterih sodnijskih okrajev v Makole pomoči iskat in prosit za denarje.

Žitne cene v Mariboru od 9. febr. do 16. febr. Po hektolitrih: pšenica 5 fl. 55 kr., rž 4 fl. 35 kr., ječmen 4 fl. 40 kr., oves 3 fl. 40 kr., turšica ali koruza 5 fl. 45 kr., proso 4 fl. 40 kr. in ajda 4 fl. 70 kr.

Sejmovi. Dne 23. februarja v Poličanah (svinjski sejem). Dne 25. febr. na Laškem, v Arvežu, Vildonu, Slov. Bistrici, Rogatem in Kozjem. Dne 27. febr. v Imenem (svinjski sejem). Dne 28. febr. v Vitanju in na Bregu pri Ptujju (svinjski sejem). Dne 1. marcija v Marenbergu (konjski sejem), na Spod. Polskavi (svinjski sejem), na Planini in v Čirkovicah.

¹⁾ Svobodni tisk str. 9. —

²⁾ Svobodni tisk in katoliški braveli in pisatelji. J. Blaznik v Ljubljani 1863.

³⁾ R. K. 1895 str. 24.